

2005-12-05

PERSCOMMUNIQUÉ

De sociale balans 2004

(Artikel gepubliceerd in het Economisch Tijdschrift van het 4de kwartaal van 2005) www.nbb.be

De in 1996 ingevoerde sociale balans bevat een coherent geheel van gegevens aangaande diverse aspecten van de werkgelegenheid in de ondernemingen in België: het arbeidsstelsel en het contractuele statuut van de werknemers, hun studieniveau, het aantal gewerkte uren, de personeelskosten, het opleidingsbeleid, enz.

Dit artikel licht de voorlopige resultaten toe van de analyse van de sociale balansen voor het jaar 2004. Aangezien nog niet voor alle ondernemingen die een sociale balans moeten indienen gegevens beschikbaar zijn, heeft het onderzoek betrekking op een beperkte populatie van vennootschappen, die is samengesteld volgens het principe van een constant staal en die bestaat uit 38.530 ondernemingen die samen 1.331.000 werknemers in dienst hebben. Deze beperkte populatie vertegenwoordigt iets meer dan de helft van de ondernemingen van de totale populatie en omvat 73 pct. van de werknemers die ingeschreven zijn in de ondernemingen die een sociale balans moeten neerleggen.

De voornaamste conclusies die op deze basis kunnen worden getrokken, zijn de volgende:

1. Verloop van de werkgelegenheid

De werkgelegenheid is tussen 2003 en 2004 gemiddeld met 0,3 pct. aangegroeid. Het tempo van de werkgelegenheidscreatie is in de loop van het jaar licht versneld (tussen eind 2003 en eind 2004 beliep ze 0,5 pct.), wat erop wijst dat de toestand van de ondernemingen van de beperkte populatie in de loop van het jaar is verbeterd.

- De werkgelegenheidstoename berust, zoals in het verleden, grotendeels op de dynamiek van de kleine ondernemingen, waar nagenoeg 8.000 nieuwe werknemers in dienst werden genomen. In de middelgrote ondernemingen is de groei van het personeelsbestand gematigder gebleven, terwijl de grote ondernemingen een werkgelegenheidsverlies te zien gaven.
- De daling van het personeelsbestand was bijzonder uitgesproken in de industrie, waar meer dan 6.000 banen verloren zijn gegaan in de loop van het jaar 2004. In de overige bedrijfstakken, daarentegen, is de werkgelegenheid toegenomen. De grootste stijging, met circa 7.000 banen, werd geregistreerd in de tak van de overige diensten; bijna 90 pct. van deze nieuwe banen werd gecreëerd in de ondernemingen van de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening, die sinds enkele jaren zorgen voor een forse werkgelegenheidscreatie, inclusief voor laaggeschoolden.
- De deeltijdarbeid heeft nog fors vooruitgang geboekt. Tussen 2003 en 2004 is het aandeel van deeltijdarbeid met 4,8 pct. gestegen. De toename van het aantal deeltijdwerkers volgt verschillende kanalen in de kleine en grote ondernemingen. In de kleine ondernemingen is de toename grotendeels een gevolg van de aanwerving van deeltijdwerkers. In de grote ondernemingen, daarentegen, vloeit de toename vooral voort uit omschakelingen van een voltijds naar een deeltijds arbeidsstelsel. Deze omschakelingen komen steeds vaker voor bij mannen (waarvan het aandeel van deeltijdarbeid met 8 pct. is gegroeid) en vinden meer dan in het verleden plaats aan het einde van de loopbaan.

2. Personeelsbewegingen

De personeelsbewegingen zijn in de loop van het jaar 2004 in omvang toegenomen ten opzichte van het jaar voordien. Zowel de instroom als de uitstroom van personeel was groter. Al met al werden in 2004 in de ondernemingen van de beperkte populatie circa 390.000 personen aangeworven, terwijl 382.000 werknemers uit hun registers werden geschrapt. Aan de hand van de volledige schema's, die goed zijn voor 22 pct. van de ondernemingen en 82 pct. van de werknemers, kunnen de kenmerken van de personeelsbewegingen worden vastgesteld.

- Zo valt de netto-instroom van circa 4.000 werknemers die werd geregistreerd in de vennootschappen die een volledig schema neerleggen, uiteen in de netto-aanwerving van meer dan 7.000 werknemers met een diploma hoger onderwijs en een afname van het aantal loontrekkenden met een diploma van lager of secundair onderwijs. Deze daling vond voornamelijk plaats in de grote ondernemingen, in het bijzonder in de industrie en in de handel, vervoer en communicatie.
- Hoewel het totale aantal uittredingen in de beperkte populatie als geheel is toegenomen, is het gedaald in de ondernemingen die een volledig schema neerleggen. Het aantal ontslagen (proportioneel vaker gehanteerd in de kleine ondernemingen) is afgenomen, evenals het aantal pensioneringen en brugpensioneringen (vooral toegepast in de grote ondernemingen). De uitstroom als gevolg van de niet-verlenging van tijdelijke arbeidsovereenkomsten is eveneens teruggelopen. Enkel de uittredingen om een andere reden, voornamelijk de spontane veranderingen van betrekking, zijn toegenomen; zij vertegenwoordigen meer dan een derde van het totale volume van de uittredingen in de kleine vennootschappen, en meer dan de helft in het geval van de bouwondernemingen.

3. Aard van de arbeidsovereenkomsten

De verbetering van het conjunctuurklimaat in 2004 heeft zich vertaald in een toegenomen gebruik van meer flexibele arbeidsvormen, zoals tijdelijke arbeidsovereenkomsten en uitzendarbeid.

- De neerwaartse trend in het aandeel van de tijdelijke arbeidsovereenkomsten, dat tussen 1999 en 2003 was afgenomen van 7,3 naar 6,1 pct. van het totaal, is gestopt. In alle categorieën van bedrijfsgrootte en -activiteit werd een licht herstel opgetekend. De arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde duur vertegenwoordigen echter nog het leeuwendeel van de contracten, ook al betreft de helft van de nieuwe personeelsaanwervingen in de ondernemingen die een volledig schema neerleggen een tijdelijke overeenkomst.
- In dezelfde ondernemingscategorie is de uitzendarbeid, gemeten zowel in VTE als in arbeidsuren, in 2004 fors toegenomen, een bevestiging van de verbetering die zich reeds in 2003 had afgetekend. De aangroei ervan deed zich in de meeste bedrijfstakken voor, hoewel de omvang van de stijging er grote onderlinge verschillen vertoonde. De aanwending van uitzendarbeid, evenals het beroep op tijdelijke overeenkomsten, blijft echter, ondanks een zekere mate van convergentie, sterk afhankelijk van de bedrijfstak.

4. Arbeidsduur

De aanpassing van het productievermogen aan de activiteitsgroei heeft zich tevens vertaald in een verlenging van de gemiddelde arbeidsduur.

- Bij de voltijdwerkers werd een stijging van 0,6 pct. opgetekend, een breuk ten opzichte van de sinds 1998 vastgestelde neerwaartse trend. Dit herstel had betrekking op alle bedrijfstakken, behalve die van de handel, vervoer en communicatie, waar de werknemers van sommige ondernemingen aan het einde van hun loopbaan in aanmerking kwamen voor uitzonderlijk verlof, wat de gemiddelde arbeidsduur heeft beïnvloed.
- Tevens werd bij de deeltijdwerkers een nieuwe verlenging van de arbeidsduur vastgesteld, ten belope van 1,2 pct. Deze is mogelijk toe te schrijven aan het succes van de arbeidsduurvermindering met een vijfde in het kader van het tijdskredietstelsel, dat sinds 2002 het stelsel van de loopbaanonderbreking vervangt.

5. Arbeidskosten

- Tussen 2003 en 2004 zijn de personeelskosten in de ondernemingen van de beperkte populatie met 2,5 pct. gestegen. Gezien de geringe toename van het arbeidsvolume zijn de uurloonkosten gemiddeld met 1,9 pct. opgelopen, waarbij de stijging iets meer uitgesproken was bij de voltijdwerkers.
- Volgens de resultaten van een analyse op basis van een constante beperkte populatie over de periode 2002-2004, werd de indicatieve loonnorm van 5,4 pct. voor de stijging van de uurloonkosten in 2003-2004 in de meeste bedrijfstakken gerespecteerd, al werd in de helft van de ondernemingen een hogere stijging dan de loonnorm opgetekend. De toename was bijzonder uitgesproken in de sector vervoer en communicatie waar - zoals hierboven reeds toegelicht - de berekening van de kosten per gewerkt uur werd beïnvloed door de uitzonderlijke verlofperioden die aan het personeel werden toegekend aan het einde van de loopbaan.

6. Opleiding

Ondanks de door de Europese en Belgische overheid geformuleerde bezorgdheid, zijn de indicatoren voor de formele opleiding in 2004 opnieuw gedaald.

- Het in procenten van de personeelskosten uitgedrukte budget voor formele opleiding, dat in 2003 voor de totale populatie een niveau van minder dan 1,2 pct. had bereikt, is tussen 2003 en 2004 in de ondernemingen van de beperkte populatie nog eens met meer dan 5 pct. teruggelopen, en wijkt zo nog sterker af van de doelstelling van 1,9 pct. die in de opeenvolgende centrale akkoorden sinds 1998 werd vastgelegd. Een vergelijkbare achteruitgang werd opgetekend voor de indicator van de opleidingsduur uitgedrukt in procenten van het totale arbeidsvolume. Enkel de participatiegraad is blijven stijgen, met een groei van 3 pct. in 2004.
- De formele opleiding in de hiertoe voorbestemde lokalen vertegenwoordigt slechts een -weliswaar het meest zichtbare- gedeelte van de opleidingsactiviteiten. De nakende toevoeging aan de sociale balans van een tabel die de inspanningen inzake informele opleiding in kaart moet brengen (onder meer deze op de werkplek) zou het mogelijk moeten maken om de meting van de totale opleidingsinvesteringen te verbeteren.